

Η Κυπριακή Δημοκρατία Ενώπιον του ΕΔΔΑ

Επιλεγμένες Υποθέσεις και
Συμπεράσματα

NUP Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

No. 2/2025

Συγγραφείς: Δημήτρης Ανδρουλάκης, Ειρήνη Κονσολάκη και Μαριάννα
Συμεωνίδη

Επιστημονική Επιμέλεια: Δρ. Ελένη Γαβριήλ

ΝΥΡ Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος

📍 Λεωφόρος Δανάης 2, 8042, Πάφος, Κύπρος

✉ hro@nup.ac.cy

🌐 <https://www.nup.ac.cy/research/nup-human-rights-observatory/>

📘 [Human Rights Observatory](#)

📷 [Human Rights Observatory](#)

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Εισαγωγή

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ερμηνεία και εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), εξετάζοντας τη συμμόρφωση των κρατών με τις υποχρεώσεις τους. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών αποφάσεων του Δικαστηρίου, οι οποίες έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση της νομολογίας σε ζητήματα ελευθερίας έκφρασης, συνθηκών κράτησης και υποχρέωσης διερεύνησης θανάτων.

Η παρούσα έκθεση αναλύει τρεις εμβληματικές υποθέσεις κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας:

1. Κυπριανού κατά Κύπρου
2. Ονουφρίου κατά Κύπρου
3. Νικολάου κατά Κύπρου

Η ανάλυση των υποθέσεων αυτών δεν περιορίζεται στα συγκεκριμένα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν, αλλά εξετάζει και τις ευρύτερες συνέπειες για το κυπριακό νομικό σύστημα και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μέσω της παρουσίασης των βασικών συμπερασμάτων αυτών των υποθέσεων, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ενίσχυση της κατανόησης του ρόλου του ΕΔΔΑ στην προώθηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο και του ευρύτερου αντίκτυπου στο νομικό σύστημα της χώρας.

Το ΕΔΔΑ έχει καταλυτικό ρόλο στην ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι αποφάσεις του εξασφαλίζουν ότι τα κράτη συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους βάσει της ΕΣΔΑ και οι αποφάσεις του επηρεάζουν τα εθνικά νομικά συστήματα, προάγοντας το κράτος δικαίου. Για την Κύπρο, οι εν λόγω αποφάσεις του ΕΔΔΑ συμβάλλουν τόσο στην αποκατάσταση των ατομικών παραβιάσεων, όσο και στη μεταρρύθμιση προτρέπουν του εθνικού νομικού συστήματος. Η παρούσα μελέτη έχει ως απώτερο σκοπό να αναδείξει

πώς το έργο του ΕΔΔΑ συμβάλλει άμεσα στις προσπάθειες για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο.

Υπόθεση Κυπριανού κατά Κύπρου

73797/01

Ειρήνη Κονσολάκη

I. Περίληψη

Η παρούσα απόφαση αφορά την παραβίαση του δικαιώματος του αιτούντος στην ελευθερία της έκφρασης και τη δίκαιη δίκη, ως δικηγόρου υπεράσπισης, όταν καταδικάστηκε για περιφρόνηση του δικαστηρίου. Ο αιτών καταδικάστηκε από το Κακουργιοδικείο Λεμεσού για περιφρόνηση του δικαστηρίου, αφού έκανε έντονες καταγγελίες για τη συμπεριφορά του δικαστηρίου κατά τη διάρκεια της δίκης για ανθρωποκτονία, με την οποία υπερασπιζόταν τον κατηγορούμενο. Ο αιτών επικρίθηκε για τις καταγγελίες του, οι οποίες αφορούσαν την ανταλλαγή σημειωμάτων μεταξύ των δικαστών κατά τη διάρκεια της κατάθεσης ενός μάρτυρα, και καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης πέντε ημερών. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 6 και 10 της ΕΣΔΑ, λόγω της δυσανάλογης ποινής που επιβλήθηκε.

II. Πραγματικά Περιστατικά

Ιστορικό: Ο αιτών, ενεργώντας ως συνήγορος υπεράσπισης κατά τη διάρκεια δίκης για φόνο ενώπιον Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, διακόπηκε από το δικαστήριο ενώ ανέκρινε έναν μάρτυρα κατηγορίας. Αισθάνθηκε θιγμένος και ζήτησε άδεια να αποχωρήσει από την υπόθεση, αλλά καθώς η άδεια δεν του δόθηκε, απάντησε ισχυριζόμενος ότι κατά τη διάρκεια της ανάκρισης μέλη του δικαστηρίου συνομιλούσαν μεταξύ τους και αντάλλασσαν σημειώματα («ραβασάκια»). Η αντίδραση του αιτούντος καταδικάστηκε από το Δικαστήριο ως σοβαρή περιφρόνηση και του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης πέντε ημερών.

Εμπλεκόμενα μέρη: Αιτών ήταν ο Κώστας Κυπριανού, Δικηγόρος και εναγόμενο κράτος η Κυπριακή Δημοκρατία.

III. Νομικά ζητήματα

Άρθρα ΕΣΔΑ: Ισχυριζόμενη παραβίαση του αρ.6 παρ.1 εδ.α΄ της ΕΣΔΑ.

Ισχυριζόμενη παραβίαση του αρ.6 παρ.2 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η παραβίαση της συγκεκριμένης διάταξης εντάσσεται στην παραβίαση του αρ.6 παρ.1εδ.α΄ ΕΣΔΑ, και ότι δεν αποτελεί ξεχωριστή αυτοτελή παραβίαση .

Ισχυριζόμενη παραβίαση του αρ.6 παρ.3 στ. α΄ ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η παραβίαση της συγκεκριμένης διάταξης εντάσσεται στην παραβίαση του αρ.6παρ.1εδ.α΄ΕΣΔΑ , και ότι δεν αποτελεί ξεχωριστή αυτοτελή παραβίαση.

Ισχυριζόμενη παραβίαση του αρ. 10 ΕΣΔΑ. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης, καθώς και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς παρέμβαση δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων.

Βασικά Νομικά Ερωτήματα: Το βασικό νομικό ερώτημα που ανέκυψε στην υπόθεση Κυπριανού κατά Κύπρου είναι αν η επιβολή ποινής φυλάκισης για περιφρόνηση δικαστηρίου συνιστούσε δυσανάλογη παρέμβαση στην ελευθερία έκφρασης, κατά παράβαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η επιβολή ποινής φυλάκισης σε δικηγόρο λόγω κριτικής προς το δικαστήριο μπορεί να αποτρέψει άλλους νομικούς από το να εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους στις δικαστικές αίθουσες (chilling effect). Ένας τέτοιος περιορισμός θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυτολογοκρισία και να διακυβεύσει τη θεμελιώδη λειτουργία των συνηγόρων υπεράσπισης σε μια δημοκρατική κοινωνία

Σημασία: Η απόφαση επιβεβαιώνει ότι η ελευθερία της έκφρασης, ειδικά για δικηγόρους, προστατεύεται από το άρθρο 10 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η ποινή φυλάκισης για περιφρόνηση δικαστηρίου ήταν δυσανάλογη, θέτοντας όρια στην ποινική καταστολή κριτικής προς τη δικαιοσύνη.

IV. Επιχειρήματα Μερών:

Επιχειρήματα Αιτούντος: Ο αιτών υποστήριξε ότι στην παρούσα υπόθεση, το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο φάνηκε να έχασε κάθε αίσθηση αναλογικότητας, εξισορροπώντας την αρχή της ελευθερίας της έκφρασης με την αρχή του σεβασμού προς το δικαστήριο. Ο αιτών δήλωσε ότι, όταν εμπλέκεται δικηγόρος, ενεργώντας στο πλαίσιο των

επαγγελματικών του καθηκόντων και καλή τη πίστει, η επιβολή ακόμη και μιας επεικούς ποινικής κύρωσης μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Πρωταρχικό καθήκον του ποινικού συνηγόρου είναι να υπερασπίζεται ατρόμητα τον πελάτη του, σύμφωνα με την ανεξάρτητη επαγγελματική του κρίση. Συνεπώς, η επιβολή ποινής φυλάκισης σε μια τέτοια υπόθεση, πλήττει τη σχέση δικηγόρου-πελάτη και έχει επιπτώσεις όχι μόνο στα δικαιώματα των δικηγόρων σύμφωνα με το άρθρο 10, αλλά και στα δικαιώματα δίκαιης δίκης των παρόντων και μελλοντικών κατηγορουμένων.

Επιχειρήματα Εναγομένου Κράτους: Η Κύπρος υποστήριξε ότι η παρέμβαση στο δικαίωμα του αιτούντος για ελευθερία της έκφρασης βασιζόταν στα άρθρα 44(1) και (2) του Νόμου περί Δικαστηρίων του 1960 και στο άρθρο 162 του Συντάγματος και συνεπώς ήταν «προβλεπόμενη από τον νόμο». Όσον αφορά την «αναγκαιότητα» του περιορισμού του δικαιώματος του αιτούντος, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι ήταν καλά εδραιωμένο στη νομολογία του Δικαστηρίου ότι η δικαστική διαδικασία και η απονομή της δικαιοσύνης έπρεπε να προστατεύονται από αδικαιολόγητες επιθέσεις, οι οποίες δημιουργούν πραγματικό κίνδυνο υπονόμησης της δημόσιας εμπιστοσύνης στη δικαιοσύνη και στην απονομή της δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβέρνηση επισήμανε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ του να είναι κάποιος μάρτυρας γεγονότων σε μια αίθουσα δικαστηρίου και του να διαβάξει απλώς μια απομαγνητοφώνηση διαδικασιών στις οποίες ο αναγνώστης δεν ήταν παρών.

V. Απόφαση ΕΔΔΑ

Απόφαση: Κατά την εκτίμηση του ΕΔΔΑ, η εν λόγω ποινή ήταν δυσανάλογα αυστηρή για τον αιτούντα και μπορούσε να έχει ένα «αποτρεπτικό αποτέλεσμα» στην εκτέλεση των καθηκόντων των δικηγόρων υπεράσπισης. Επομένως, το Κακουργιοδικείο Λεμεσού δεν πέτυχε τη σωστή ισορροπία μεταξύ της ανάγκης προστασίας του κύρους της δικαιοσύνης και της ανάγκης προστασίας του δικαιώματος του αιτούντος στην ελευθερία έκφρασης, ως εκ τούτου, το ΕΔΔΑ κρίνει ομόφωνα ότι το άρθρο 10 της Σύμβασης παραβιάστηκε λόγω της δυσανάλογης ποινής που επιβλήθηκε στον αιτούντα, και επιδίκασε στον αιτούντα 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη καθώς και ποσό για τα δικαστικά έξοδα.

Αιτιολόγηση: Το Δικαστήριο εξέτασε εάν, βάσει των γεγονότων της υπόθεσης, επιτεύχθηκε δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, της ανάγκης προστασίας του κύρους της δικαιοσύνης (θεμιτός κοινωνικός σκοπός) και, αφετέρου, της προστασίας του δικαιώματος του αιτούντος στην ελευθερία έκφρασης υπό την ιδιότητά του ως δικηγόρου (δικαίωμα στο οποίο υπήρξε παρέμβαση). Η ύπαρξη της παρέμβασης στο δικαίωμα της έκφρασης και το ότι αυτή ήταν δικαιολογημένη δεν αμφισβητήθηκαν.

Αυτό που διακυβεύεται όσον αφορά την προστασία του κύρους της δικαιοσύνης είναι η εμπιστοσύνη που πρέπει να εμπνέουν τα δικαστήρια σε μια δημοκρατική κοινωνία, τόσο στον κατηγορούμενο, όσο και στο ευρύ κοινό ως ο κατάλληλος χώρος για την επίλυση νομικών διαφορών και για τη διαπίστωση της ενοχής ή της αθωότητας ενός προσώπου.

Λαμβάνοντας υπόψη τον καίριο ρόλο των δικηγόρων ως μεσολαβητές μεταξύ του κοινού και των δικαστηρίων, είναι θεμιτό να αναμένεται ότι θα συμβάλλουν στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης και έτσι θα διατηρούν τη δημόσια εμπιστοσύνη σε αυτήν. Έτσι, ενώ η ελευθερία έκφρασης ενός δικηγόρου στην αίθουσα του δικαστηρίου δεν είναι απεριόριστη και ορισμένα συμφέροντα, όπως το κύρος της δικαιοσύνης, είναι αρκετά σημαντικά ώστε να δικαιολογούν τον περιορισμό της, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί ο περιορισμός αυτός να γίνει αποδεκτός ως αναγκαίος σε μια δημοκρατική κοινωνία (ακόμα και μέσω μιας επεικούς ποινικής κύρωσης).

Είναι προφανές ότι οι δικηγόροι, ενώ υπερασπίζονται τους πελάτες τους στο δικαστήριο, μπορεί να βρεθούν σε μια κατάσταση όπου πρέπει να αποφασίσουν εάν θα διαμαρτυρηθούν για τη συμπεριφορά του δικαστηρίου, λαμβάνοντας υπόψη το συμφέρον του πελάτη τους. Η επιβολή ποινής φυλάκισης θα είχε αναπόφευκτα, από τη φύση της, ένα «αποτρεπτικό αποτέλεσμα», όχι μόνο στον συγκεκριμένο δικηγόρο αλλά και στο επάγγελμα των δικηγόρων στο σύνολό του.

Η καταδίκη του αιτούντος σε ποινή φυλάκισης πέντε ημερών θεωρήθηκε αυστηρή από το ΕΔΔΑ, ενώ η κριτική του αιτούντος παρότι μη ευγενική, θεωρήθηκε ότι περιοριζόταν στον τρόπο με τον οποίο οι δικαστές χειρίζονταν τη δίκη, ειδικά κατά τη διάρκεια της εξέτασης ενός μάρτυρα, την οποία διεξήγαγε στο πλαίσιο της υπεράσπισης του πελάτη

του έναντι κατηγορίας για ανθρωποκτονία.

VI. Επίδραση και Ανάλυση

Νομικές και Πολιτικές επιπτώσεις: Η απόφαση αυτή του ΕΔΔΑ επιβεβαίωσε ότι η ελευθερία έκφρασης των δικηγόρων προστατεύεται ακόμα και όταν εκφράζουν κριτική προς τη δικαιοσύνη. Η δικαστική εξουσία και οι δικαστές ανήκουν στον χώρο του δημόσιου συμφέροντος και υποχρεούνται να ανέχονται σκληρή κριτική, εφόσον αυτή στηρίζεται σε μία επαρκή πραγματική βάση. Επίσης επιβεβαίωσε ότι το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη υπερισχύει των νόμων των συμβαλλομένων κρατών και ότι σε κάθε περίπτωση οι πολίτες πρέπει να δικάζονται από αμερόληπτους και ανεξάρτητους δικαστές. Ο οποιοσδήποτε δικαστής για τον οποίο υπάρχει νόμιμος λόγος ανησυχίας σχετικά με την έλλειψη αμεροληψίας του πρέπει να εξαιρείται.

Η απόφαση παράλληλα ενισχύει τη θέση των δικηγόρων ως κεντρικών φορέων του κράτους δικαίου , επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για την προστασία τους από αυθαίρετες και δυσανάλογες κυρώσεις, ώστε να ασκούν το λειτούργημά τους χωρίς φόβο για αντίποινα. Η απόφαση υπογραμμίζει τη σημασία του σεβασμού στα δικαιώματα των διαδίκων και τη διασφάλιση της διαφάνειας στη δικαιοσύνη, έτσι η Κύπρος (όπως και άλλα κράτη-μέλη) κλήθηκε να λάβει μέτρα για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού προς το δικαστικό σύστημα , κυρίως αναθεωρώντας τη νομοθεσία της και ειδικότερα το αρ.44 παρ.3-4 του Νόμου Περί Δικαστηρίων.

Η απόφαση αυτή αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα ορόσημο, για την αποτροπή αυθαίρετων πρακτικών εκ μέρους της δικαστικής εξουσίας. Η δικαιοσύνη δεν πρέπει μόνο να απονέμεται, θα πρέπει επίσης να φαίνεται ότι απονέμεται.

Υπόθεση Ονουφρίου κατά Κύπρου

24407/04

Μαριάννα Συμεωνίδη

I. Περίληψη

Η υπόθεση αφορά τον Ανδρέα Ονουφρίου, Κύπριο πολίτη, ο οποίος προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ισχυριζόμενος ότι υπέστη απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά την κράτησή του στις Κεντρικές Φυλακές Κύπρου, παραβιάζοντας το Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση των Άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης.

II. Πραγματικά Περιστατικά

Ιστορικό: Ο κ. Ονουφρίου καταδικάστηκε το 1996 σε ποινή φυλάκισης 18 ετών για απόπειρα δολοφονίας. Κατά την κράτησή του, ισχυρίστηκε ότι υπέστη κακομεταχείριση από τους δεσμοφύλακες, ιδιαίτερα μετά από απόπειρα απόδρασής του το 2003, όπου μεταφέρθηκε στην πτέρυγα υψίστης ασφαλείας της φυλακής και τοποθετήθηκε στην απομόνωση για 47 ημέρες.

Εμπλεκόμενα Μέρη: Αιτών: Ανδρέας Ονουφρίου. Εναγόμενο κράτος: Κυπριακή Δημοκρατία.

Βασικά Περιστατικά: Τα βασικά περιστατικά που αξιολογήθηκαν από το ΕΔΔΑ είναι οι συνθήκες κράτησης του αιτούντος στην απομόνωση, ποινικές και πειθαρχικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια της κράτησής του, οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη του 2003 και 2004, και η άρνηση χάριτος εκ μέρους του εναγόμενου κράτους στον αιτούντα. Τα ως άνω εξετάστηκαν σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και βάσει αποσπασμάτων του ευρωπαϊκού κεκτημένου, όπως η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των

βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (5 Απριλίου 2008) και η σύσταση της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες Φυλακών, που υιοθετήθηκαν στις 11 Ιανουαρίου 2006.

III. Νομικά Ζητήματα

Άρθρα ΕΣΔΑ: Άρθρο 3 - Απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης & Άρθρο 13 - Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον των αρχών.

Βασικά Νομικά Ερωτήματα: Υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 3 λόγω των συνθηκών κράτησης και της κακομεταχείρισης του αιτούντος; Επιπλέον, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 13 λόγω έλλειψης αποτελεσματικών ενδίκων μέσων για την προσβολή των συνθηκών κράτησης;

Σημασία: Η υπόθεση υπογραμμίζει τη σημασία της διασφάλισης ανθρώπινων συνθηκών κράτησης και της ύπαρξης αποτελεσματικών ενδίκων μέσων για τους κρατούμενους, ενισχύοντας την προστασία των δικαιωμάτων τους σύμφωνα με την ΕΣΔΑ.

IV. Επιχειρήματα Μερών

Επιχειρήματα Αιτούντος: Ο αιτών υποστήριξε ότι οι συνθήκες κράτησής του ήταν απάνθρωπες, λόγω υπερπληθυσμού, ανεπαρκούς υγιεινής, περιορισμένης ιατρικής περίθαλψης, αδυναμίας επικοινωνίας με την οικογένειά του, και ότι η κακομεταχείριση που υπέστη συνιστά παραβίαση του Άρθρου 3. Επιπλέον, ανέφερε ότι δεν υπήρχαν αποτελεσματικά ένδικα μέσα για να διαμαρτυρηθεί για τις συνθήκες αυτές, παραβιάζοντας το Άρθρο 13.

Επιχειρήματα Εναγόμενου Κράτους: Η Κυπριακή Δημοκρατία ισχυρίστηκε ότι το κελί που κρατούνταν ο αιτών είχε τις προβλεπόμενες διαστάσεις, δύο παράθυρα και τα απαιτούμενα έπιπλα. Επίσης, ισχυρίστηκε ότι ο αιτών είχε τη δυνατότητα επικοινωνίας με την οικογένειά του και το προσωπικό της φυλακής. Σύμφωνα με το εναγόμενο κράτος, ο αιτών δεν εξάντλησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα, καθώς δεν προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας και δεν υπέβαλε παράπονο ενώπιον του Συμβουλίου Φυλακών, το οποίο είχε την εξουσία να ακούει και να διερευνά τα παράπονα που του υποβάλλουν οι

κρατούμενοι, συμπεριλαμβανομένων των παραπόνων σχετικά με τη μεταχείρισή τους, και να ερευνά τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων.

V. Απόφαση ΕΔΔΑ

Απόφαση: Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ομόφωνα παραβίαση του Άρθρων 3 και 13. Επίσης, επιδίκασε στον προσφεύγοντα αποζημίωση για ηθική βλάβη.

Αιτιολόγηση: Το δικαστήριο σημειώνει εξ αρχής ότι ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε σε κανένα στάδιο επίσημα και εγγράφως για τους λόγους της απομόνωσής του ή για την αναμενόμενη διάρκειά της. Η μεταγενέστερη εξήγηση της Κυβέρνησης για τους λόγους που οδήγησαν τον προσφεύγοντα στην απομόνωση δεν έγινε αποδεκτή από το Δικαστήριο, δεδομένου ότι διατυπώθηκε για πρώτη φορά στις παρατηρήσεις της προς το Δικαστήριο. Όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές αναφορές των μερών και θεωρεί ότι το ημερολόγιο φυλακής επιβεβαιώνει τη μαρτυρία του προσφεύγοντος περί υποβολής σε περιοριστικό καθεστώς κράτησης. Από τις καταχωρίσεις στο ημερολόγιο προκύπτει ότι το κελί του προσφεύγοντος δεν διέθετε ούτε εγκαταστάσεις υγιεινής ούτε τρεχούμενο νερό. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησης του αιτούντος, σε συνδυασμό με την κακομεταχείριση που υπέστη, συνιστούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, παραβιάζοντας το Άρθρο 3. Το Δικαστήριο εφάρμοσε τα κριτήρια που έχει αναπτύξει στη νομολογία του, εξετάζοντας αν οι συνθήκες κράτησης προκάλεσαν υπερβολική ταλαιπωρία, αν υπήρχε πρόθεση ταπείνωσης και αν υπήρχε αποτελεσματικός μηχανισμός προσφυγής των κρατουμένων. Επιπλέον, εξέτασε τις ενστάσεις της Κυβέρνησης και έκρινε ότι τα επικαλούμενα ένδικα μέσα δεν ήταν αποτελεσματικά και διαθέσιμα στον προσφεύγοντα, απορρίπτοντας τις αντιρρήσεις της, οδηγώντας σε παραβίαση του Άρθρου 13.

VI. Επίδραση και Ανάλυση

Νομικές και Πολιτικές Επιπτώσεις: Η απόφαση αυτή ενισχύει τη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων, ιδιαίτερα όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης και την πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα. Υπογραμμίζει την υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν ανθρώπινες συνθήκες στις φυλακές και να παρέχουν μηχανισμούς για την αντιμετώπιση παραπόνων των κρατουμένων.

Διαμόρφωση της Ερμηνείας των Διατάξεων της ΕΣΔΑ: Άρθρο 3: Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι συμβατές με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, μη προκαλώντας αισθήματα αγωνίας ή φόβου στους κρατούμενους. Η απόφαση αυτή αξιολογεί τις συνθήκες κράτησης, υπογραμμίζοντας ότι ακόμα και σωρευτικές επιπτώσεις διαφόρων παραγόντων μπορούν να συστήσουν παραβίαση του Άρθρου 3.

Άρθρο 13: Η απόφαση τόνισε την ανάγκη ύπαρξης αποτελεσματικών ενδίκων μέσων για τους κρατούμενους που επιθυμούν να διαμαρτυρηθούν για τις συνθήκες κράτησής τους. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απλή ύπαρξη ενδίκων μέσων δεν είναι επαρκής· πρέπει να είναι πραγματικά προσβάσιμα και ικανά να προσφέρουν αποκατάσταση.

Πιθανές Επιπτώσεις για Μελλοντικές Υποθέσεις: Η απόφαση αυτή ενδεχομένως να οδηγήσει σε αυξημένη ευαισθητοποίηση και αυστηρότερη εποπτεία των συνθηκών κράτησης στα κράτη μέλη. Τα εθνικά δικαστήρια πιθανόν να λαμβάνουν υπόψη αυτή την απόφαση κατά την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν συνθήκες κράτησης, οδηγώντας σε μια πιο αυστηρή προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Επίσης, σε μελλοντικές υποθέσεις του ΕΔΔΑ που αφορούν παραβιάσεις των εν λόγω άρθρων, η παρούσα απόφαση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δεδικασμένο. Όσον αφορά τα κράτη μέλη, είναι πιθανή η ενίσχυση των ενδίκων μέσων που προσφέρονται στους κρατούμενους, διασφαλίζοντας ότι είναι άμεσα προσβάσιμα και αποτελεσματικά.

Υπόθεση Νικολάου κατά Κύπρου

29068/10

Δημήτρης Ανδρουλάκης

I. Περίληψη

Η υπόθεση αφορά το θάνατο του Κύπριου στρατιώτη Αθανάσιου Νικολάου, οποίος βρέθηκε νεκρός κάτω από γέφυρα στην επαρχία Λεμεσού στις 29 Σεπτεμβρίου 2005. Το κύριο νομικό ζήτημα που ανέκυψε αφορούσε την αποτελεσματικότητα της έρευνας των κυπριακών αρχών ως προς τις συνθήκες του θανάτου του. Η απόφαση του δικαστηρίου διαπιστώνει ότι η έρευνα για το θάνατο του στρατεύσιμου, υπονομεύεται από σοβαρές αρχικές παραλείψεις των αρχών και την παρέλευση του χρόνου που έχει δράσει ανασταλτικά για την ακρίβεια των ερευνών.

I. Πραγματικά Περιστατικά

Ιστορικό: Το καλοκαίρι του 2005, ο Αθανάσιος Νικολάου κλήθηκε να υπηρετήσει την στρατιωτική του θητεία. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2005, μετά από μία ολονύχτια άδεια που του είχε δοθεί από το στρατόπεδο, εντοπίστηκε νεκρός.

Εμπλεκόμενα Μέρη: Οι προσφεύγοντες στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποτελούνται από την οικογένεια του θανούντος (μητέρα, πατέρα και αδέρφια). Την Κυβέρνηση αντιπροσωπεύει ο Γενικός Εισαγγελέας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Βασικά Περιστατικά: Τα βασικά περιστατικά αναφέρονται στην πλημμελή και ανεπαρκή διαχείριση της υπόθεσης από την πλευρά της Κυπριακής Αστυνομίας στο συντονισμό των ερευνών, των αρμόδιων ιατροδικαστών που χειρίστηκαν το περιστατικό καθώς και την επακόλουθη αδυναμία να αποδώσει δικαιοσύνη το Κυπριακό δικαστικό σύστημα.

II. Νομικά Ζητήματα

Άρθρα ΕΣΔΑ: Οι προσφεύγοντες επικαλούνται την παραβίαση των άρθρων 2 και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συγκεκριμένα το άρθρο 2,

αναφέρεται στο δικαίωμα προστασίας της ανθρώπινης ζωής από τον νόμο και την απαγόρευση αφαίρεσης της ανθρώπινης ζωής εκ προθέσεως. Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν την διαδικαστική μεθοδολογία που ακολούθησε το Κυπριακό κράτος προκειμένου να διερευνήσει τα αίτια θανάτου του Αθανάσιου Νικολάου.

Το άρθρο 6 αναφέρεται στο δικαίωμα για δίκαιη και αμερόληπτη δίκη. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται πιθανή παραβίαση του άρθρου 6 της Σύμβασης, ως αποτέλεσμα των παραλείψεων και της αναποτελεσματικότητας της Κυπριακής Κυβέρνησης κατά την διάρκεια των ερευνών για τις συνθήκες και τα αίτια θανάτου του Αθανάσιου Νικολάου. Επίσης, υποστηρίζουν κατά την ανακριτική διαδικασία παραβιάστηκε το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

Το Δικαστήριο υποστηρίζει ότι οι παραλείψεις και η αναποτελεσματικότητα των Κυπριακών αρχών διερευνήθηκε αναφορικά με το άρθρο 2 αποκλειστικά, του δικαιώματος προστασίας της ανθρώπινης ζωής, και απορρίπτει το επιχείρημα για μη δίκαιη δίκη από την πλευρά της Κυπριακής κυβέρνησης.

Βασικά Νομικά Ερωτήματα: Το Δικαστήριο εξέτασε εάν η έρευνα των κυπριακών αρχών ήταν επαρκής, αξιόπιστη και αποτελεσματική για την εξιχνίαση του θανάτου.

Σημασία: Η απόφαση αυτή αποτελεί ορόσημο για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς υπογραμμίζει τη νομική υποχρέωση των κρατών να διεξάγουν αποτελεσματικές και ανεξάρτητες έρευνες για θανάτους υπό αμφισβητούμενες συνθήκες. Επιπρόσθετα, τονίζει την σημασία της απόδοσης δικαιοσύνης προκειμένου να υπάρχει αποτελεσματική τιμωρία και αποτροπή σε μελλοντικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η απόφαση κατευθύνει την απόδοση δικαιοσύνης σε εθνικό επίπεδο επιδιώκοντας την αποτελεσματική διαδικαστική διερεύνηση μεταξύ ανακριτικών και δικαστικών αρχών. Έτσι προσβλέπει σε ουσιαστική κρίση και αμερόληπτο δικαστικό αποτέλεσμα πριν την παραπομπή στο ΕΔΔΑ.

III. Επιχειρήματα Μερών

Επιχειρήματα Αιτούντων: Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι η έρευνα για τον θάνατο του κ. Νικολάου ήταν ανεπαρκής, με αδικαιολόγητη παρατεταμένη διάρκεια, σοβαρές

παραλείψεις, ιδιαίτερα σε σχέση με το ενδεχόμενο εγκληματικής ενέργειας. Τόνισαν ότι οι επαναλαμβανόμενες έρευνες οδήγησαν σε αντικρουόμενα συμπεράσματα, ενώ οι αρχικές αστοχίες της έρευνας δεν μπορούσαν να διορθωθούν εκ των υστέρων. Ακόμη τόνισαν ότι η διερεύνηση της υπόθεσης δεν περιλάμβανε το ενδεχόμενο ποινικού αδικήματος ενώ σημείωσαν ότι η αστυνομία δεν έδωσε την κατάλληλη σημασία στην υπόθεση. Υποστήριξαν επιπρόσθετα ότι η στρατιωτική έρευνα δεν ήταν ανεξάρτητη και αμερόληπτη και ότι η ανακριτική διαδικασία δεν ήταν επαρκής. Ανέφεραν τέλος ότι το σύστημα δικαστικής επανεξέτασης ήταν ανεπαρκές λόγω της περιορισμένης δυνατότητας παρέμβασης του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Επιχειρήματα Εναγόμενου Κράτους: Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι δεν εξαντλήθηκαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα και ότι παραλήφθηκε η κλήση μαρτύρων που είχαν περιληφθεί στο φάκελο της αστυνομίας με σημαντικά τεκμήρια. Πρόσθεσε ότι η διαδικαστική πτυχή του άρθρου 2 της Σύμβασης ικανοποιήθηκε από τις έρευνες και την ανακριτική διαδικασία. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι είχε κάνει ό,τι ήταν δυνατό για να διερευνήσει τις συνθήκες του θανάτου του Αθανάσιου Νικολάου. Τέλος η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε, ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε πληρούσε τα κριτήρια για μια δίκαιη, ανεξάρτητη και αμερόληπτη δίκη παρά τις χρονικές καθυστερήσεις.

IV. Απόφαση ΕΔΔΑ

Απόφαση: Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης, οι Κυπριακές αρχές παρέλειψαν να διενεργήσουν αποτελεσματική έρευνα για τις περιστάσεις γύρω από το θάνατο του Αθανάσιου Νικολάου ενώ διαπιστώθηκε δικονομική παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. Η απόφαση απέρριψε την ένσταση της Κυβέρνησης για την μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων και έκρινε παραδεκτή την καταγγελία των αιτούντων σχετικά με την παραβίαση της διαδικαστικής πτυχής του Άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. Επιπρόσθετα, υποχρεώνει το Κυπριακό κράτος σε οικονομική αποζημίωση ως αποτέλεσμα της παραβίασης. Το Δικαστήριο αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 41 της ΕΣΔΑ, να αποζημιώσει τους προσφεύγοντες για ηθική βλάβη που δεν μπορεί να αποκατασταθεί, το ποσό των 32.000 ευρώ καθώς και τυχόν φόρους που επιβαρύνουν το ποσό αυτό. Οι προσφεύγοντες από πλευράς τους ζήτησαν να αποζημιωθούν για

έξοδα των ερευνητών, δικηγόρων, δικαστικών και λοιπών εξόδων προκειμένου να διεξάγουν αποτελεσματικές έρευνες για το θάνατο του συγγενή τους. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι χωρίς επαρκή τεκμηρίωση των εξόδων, που δεν ήταν εύλογα και απαραίτητα, το αίτημα των αιτούντων παραμένει αβάσιμο και μη αποδεκτό.

Αιτιολόγηση: Το Δικαστήριο υιοθέτησε το επιχείρημα των εναγόντων ότι η παρατεταμένη χρονική διάρκεια για την απόδοση δικαιοσύνης μετά από 13 χρόνια δεν κατάφερε να επανορθώσει τις αρχικές παραλείψεις των ερευνών. Οι έρευνες δεν πρόσφεραν ικανοποιητικά αποτελέσματα στην απόδοση δικαιοσύνης καθώς σημειώθηκαν αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, δεν ήταν διεξοδικές, αντικειμενικές και απέτυχαν στην διερεύνηση των αληθινών αιτιών θανάτου του Αθανάσιου Νικολάου.

V. Επίδραση και Ανάλυση

Νομικές και Πολιτικές Επιπτώσεις: Η υπόθεση Νικολάου επαναεπιβεβαίωσε τις βασικές αξίες και αρχές της ΕΣΔΑ για την προστασία της ανθρώπινης ζωής ως ύψιστου αγαθού. Το Δικαστήριο δέχτηκε το αίτημα των εναγόντων ότι οι Κυπριακές αρχές δεν διεξήγαγαν αποτελεσματική έρευνα για τα αίτια θανάτου του Αθανάσιου Νικολάου. Επίσης, σημείωσε ότι οι παραλείψεις κι η χρονική διάρκεια των αστυνομικών ερευνών είναι καθοριστικές για την παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ.

Σε νομικό επίπεδο, η απόφαση για την υπόθεση Νικολάου δημιουργεί ένα δεδουλευμένο πρότυπο για αντίστοιχες μελλοντικές παραβιάσεις κρατών σε περιπτώσεις ανεξιχνίαστων θανάτων. Συγκεκριμένα, οδηγεί σε αυστηρότερα πρότυπα και αυξημένες απαιτήσεις από τις αρμόδιες εθνικές αρχές στην διερεύνηση και την διαλεύκανση θανάτων. Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι για να θεωρηθεί αποτελεσματική μια έρευνα για θάνατο, πρέπει να διεξάγεται από ανεξάρτητες αρχές, απαλλαγμένες από θεσμικές ή ιεραρχικές εξαρτήσεις από τους εμπλεκόμενους φορείς. Η Κυπριακή Δημοκρατία, ωστόσο, απέτυχε να διασφαλίσει την ανεξαρτησία των ερευνών, καθώς οι αρχικές ανακριτικές διαδικασίες διενεργήθηκαν από όργανα που δεν πληρούσαν το κριτήριο της θεσμικής αμεροληψίας. Περαιτέρω, ενδεχομένως, να αυστηροποιηθεί η μεθοδολογία και τα πρωτόκολλα ερευνών σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο ώστε να καταστούν περισσότερο αποτελεσματικά. Συνάμα τα εθνικά δικαστήρια θα συμπεριλάβουν την λογική, τις

παρατηρήσεις και τις ερμηνείες του δικαστηρίου στην εξέταση των μελλοντικών υποθέσεων.

Σε πολιτικό επίπεδο οι εθνικές κυβερνήσεις και τα κράτη υποχρεώνονται να διενεργούν έρευνες με αποτελεσματικότητα, ταχύτητα και αντικειμενικότητα. Η σημαντική καθυστέρηση της διερεύνησης και η πάροδος του χρόνου αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την απόδοση Δικαιοσύνης. Τονίζεται ότι με βάση την απόφαση, η έρευνα των αρχών οφείλει να είναι αντικειμενική και ανεξάρτητη ώστε να αποφεύγονται προκαθορισμένα συμπεράσματα και να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις για την υπονόμηση της Δικαιοσύνης.